

Riigikohus

Meie: 6.05.2025 nr 8-5/25/2038

Seisukoha edastamine Riigikohtu avalikule istungile

Austatud Riigikohtu halduskolleegium

Riigikohtus toimub 7. mail 2025. a avalik istung, kus arutatakse kolme Lääneranna valla kooli (Metsküla, Virtsu ja Koonga) sulgemise ja ümberkorraldamise õiguspärasust. Kuigi Haridus- ja Teadusministeerium ei ole kohtumenetlusse kaasatud haldusorganina, soovime kolleegiumile esitada ka omapoolse seisukoha halduskohtumenetluse seadustiku § 24 lõike 1 punktide 1, 2 ja 4 alusel.

Haridus- ja Teadusministeerium teostab koolide ja nende pidajate tegevuse õiguspärasuse üle järelevalvet, eesmärgiga tagada põhi- ja üldkeskhariduse kättesaadavus ja neile võrdsetel alustel juurdepääsetavus, õppe ja kasvatuse korraldamine ning selle kvaliteet ja tulemuslikkus (põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 84 lõige 1).

Vabariigi Valitsuse seaduse § 58 kohaselt on Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisalas riigi hariduspoliitika kavandamine ning sellega seenduvalt põhi ja üldkeskhariduse korraldamine ning vastavate õigusaktide eelnõude koostamine.

Haridus- ja Teadusministeerium on 2021. aastal koostöös Eesti Linnade ja Valdade Liiduga koostanud juhendi (soovitused) eesmärgiga toetada kohalikke omavalitsusi koolivõrgu ümberkorraldamise otsuste ettevalmistamisel.¹ Soovitused põhinevad asjaspepuutuval kohtupraktikal.

Haridus- ja Teadusministeeriumil puudub õigus hinnata konkreetse kooli sulgemise või ümberkorraldamise õiguspärasust. Küll soovime aga viidata mõnele olulisele põhimõttele, mida koolide ümberkorraldamisel eiratakse või alahinnatakse.

Kohalikel omavalitsustel lasub eeskätt põhihariduse tagamise kohustus ning gümnaasiumihariduse tagamise eest vastutab eelkõige riik (põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 7¹ lõige 2). Kuna kohalikud omavalitsused on praktikas otsustanud enda kanda võtta ka riigi ülesande arendada gümnaasiumiharidust, jääb täitmata kohalike omavalitsuste põhiülesanne – tagada kodulähedane haridus põhikooli esimeses ja teises astmes.

Haridusvaldkonna arengukava aastateks 2021-2035 näeb ette, et haridus peab olema kättesaadav ja ligipääsetav ning kohalikul omavalitsusel, kelle pädevuses on põhihariduse korraldus, tuleb tagada kodulähedane õpe vähemalt põhikooli esimeses ja teises astmes. Kahaneva rahvastikuga piirkondades tuleb kolmanda kooliastme õpe tagada vähemalt omavalitsuse suuremates keskustes, sh kindlustades vajaduse korral õppes osalemist toetavad teenused, nt transpordi. Selliselt tuleneb riiklikest arengukavadest kohaliku omavalitsuse ülesanne soodustada hariduse kättesaadavust, mitte luua selleks

¹ <https://www.elvl.ee/media/2843/download>

täiendavaid takistusi.

Kodulähedaste 1.-6. klassiliste laiaulatuslik sulgemine eirab ka 2023-2027 koalitsioonileppes kokku lepitud, mille järgi peab kõigi laste jaoks olema haridus esimeses kahes kooliastmes kättesaadav võimalikult kodu lähedal. Selleks loodi ka kodulähedaste maakoolide toetusmeede, mis on mõeldud omavalitsustele, kellel on 1.-6.klassilised koolid või õppekohad. Toetuse saamiseks tuleb omavalitsusel esitada vaid ministeeriumile taotlus, kus kinnitatakse haridusvaldkonna arengukavas kokkulepitud eesmärkide poole liikumist ning taotlusega hõlmatud kodulähedase 1.-6.klassi kooli säilitamist. Toetuse suuruse määramisel võetakse arvesse nii klassiõpetaja tööjõukulu kui tugispetsialistide tööjõukulu ja muid kulusid –toetusmeetme arvestuslik maht 2025. aasta riigieelarves on 2 miljonit eurot. Selliselt oleme riigina teinud pingutuse toetamaks kooli pidajaid kodulähedaste 1.-6. klassiliste koolide hoidmiseks.

Haridus- ja teadusministeerium leiab, et hoolimata valitsuse jõupingutustest kodulähedase 1.-6. klassilise kooli säilitamiseks, on siiski mitmed koolipidajad asunud sulgema ka 1.-6. klassilisi kooli ning selle raames eiranud ka kokkulepitud juhendmaterjali koolide ümberkorraldamiseks.

Üheks põhjuseks võib olla asjaolu, et põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 80 lõige 1 (kooli korraldab ümber ja kooli tegevuse lõpetab kooli pidaja, kuulates enne ära hoolekogu ja õpilasesinduse arvamuse) ei sisalda kriteeriume, mida kooli ümberkorraldamisel tuleb kaaluda. Kohalikud omavalitsused ja kohati ka kohtud on sellest järeldanud, et kooli ümberkorraldamiseks (sulgemiseks) piisab sellest, kui kohalik omavalitsus peab kooli ülalpidamist kulukaks ning kui valla territooriumile jääb vähemalt üks põhikool. Sellist käsitlust ei pea Haridus- ja Teadusministeerium õiguspäraseks, sest kooli sulgemise otsuse ainsaks aluseks ei peaks olema üksnes kulutõhusus ja kulud konkreetse kooli ülalpidamiseks. Koolivõrgu kujundamine ongi kulukas ja suurema hajaasustusega piirkondades võibki kulu ühe õpilase kohta olla suurem kui linnas. Koolipidajatele makstav haridustoetus sisaldab endas regionaalset koefitsienti, mis suurendab õpilaste pearaha hajaasustusega piirkondades.

Selleks, et kooli ümberkorraldamise otsused põhineksid kõigi oluliste asjaolude põhjalikul analüüsil oleme kohalike omavalituste tähelepanu pööranud sellele, et juba 2021. aastast kehtib ministeeriumi ja omavalitsusliitude kokkulepe juhendmaterjali (soovituste) kujul, mida koolide pidajad peaksid koolide ümberkorraldamisel ja sulgemisel tegema.² Kuigi juhend tugineb kehtivale kohtupraktikale, eiratakse seda põhjusel, et see pole õiguslikult siduv. Seetõttu jäävad olulised kaalutlused (koolivõrgu ülalpidamise kulude osakaal valla eelarves, kooli sulgemise mõju kogukonnale, hariduse kvaliteedile ja kättesaadavusele) sisuliselt hindamata.

Arvestades seda, kui kergekäeliselt suletakse kodulähedasi 1.-6. klassilisi kooli, kaalub Haridus- ja Teadusministeerium põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse täiendamist, et tagada selgem õiguslik raamistik koolide ümberkorraldamiseks ja sulgemiseks.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Kristina Kallas

---

² <https://www.hm.ee/uudised/minister-kristina-kallas-ministeerium-va-lmis-ka-a-suma-va-ikekoolide-sulgemise>

